

Agerdyrkningsberetning.

(Fra den sidste Halvdeel af October.)

Indtil Slutningen af August vedvarede det varme og tørre Veir, der har characteriseret de senere Sommere; Temperaturen i Juli var $\frac{1}{2}^{\circ}$ og i August næsten 1° høiere end sædvanlig, og Regnmængden udgjorde i begge Maaneder omtrent kun $\frac{3}{4}$ af den sædvanlige. September har derimod været $\frac{1}{3}^{\circ}$ lavere end Gjennemsnittet og bragt en betydelig Mængde Regn; efter Jagttagelserne paa Landbohøiskolen er falden 57 Linier, medens Gjennemsnitsregnmængden for Septbr. kun udgjør 22 $\frac{1}{2}$ Linie. Octbr. har igjen været tør, indtil den 28de har Regnmængden kun udgjort 11 $\frac{1}{2}$ Linie. Mange Steder har Regnmængden været langt større, og skybrudlignende Regn traf det sydlige Fyen den 16de Septbr., som skal have bragt den enorme Vandmængde af 4 Tommer, eller omtrent $\frac{1}{2}$ af hele Aarets almindelige Regnmængde, i 24 Timer; efter Beretningen var „paa en halv Dag alle Enge forvandlede til Søer, Brakmarkens løse Jord flød i Brakgrøfterne, der fyldtes ved Tillob fra alle Sider; dybe Rønder bleve indskaarne i Bakkerne og paa Stranterne og flere Steder flød Madjorden i flere Alens Brede i Grøfterne; den store Vandmangel var paa eengang hævet endog for Vandmøller.“ Ogsaa paa Falster faldt et lignende Regnskyl midt i September og paa Born-

holm den 29de September. Andre Steder af Landet har Regnen imidlertid ikke været stærk nok til fuldkommen at fjerne Frygten for Vandmangel.

Bjergningen af Høsten har været begunstiget af helligt Veir; de enkelte Regnbygger, der nu og da faldt, gavnede mere end de skadede, ved at standse den al for pludselig indtrædende Modenhed; Høsten var mange Steder endt med den anden Uge af August, og mod Slutningen af August var man særdig næsten overalt, undtagen med Boghvede. Kun paa de Steder i det nordlige og vestlige Jylland, hvor Kjørjorder dyrkes, stod man endnu tilbage, og blev derfor opholdt af det kolde og regnsfulde Veir, som vedblev langt ind i Septbr. Den stærke Regn i Septbr. gjorde imidlertid ogsaa den indhøstede Sæd Skade, ved at gjennebløde Hæsene, navnlig hvor disse endnu ikke vare tækkede, og paa Falster, hvor megen Sæd stod ude, have Kjøbmandene trods den gode Indbjergning maattet sætte Torreovnene i Gang, for at hindre det indkjøbte Korn fra at spire; ogsaa endeel Halm er fordærvet.

Om Høstens Udfald kan man nu, da Alt er indhøstet og endeel udtærsket, udtale sig med nogenlunde Sikkerhed. Det fremgaaer af Beretningerne, at Høsten ialmindelighed har overgaaet Landmændenes Forventninger, og at navnlig Kjørneudbyttet er bedre end man turde haabe, da den sidste Beretning udkom, hvor den langvarige Varme og Tørke og navnlig de udtørrende varme Binde truede Sæden med for tidlig Modenhed og Straaet med at gulnes før Tiden. Afkjøling i Veiret i Slutningen af Juli og enkelte Bygger forjog imidlertid Frygten, der ogsaa senere har viist sig temmelig ugrundet. Jaar som altid findes naturligviis mange Forskjelligheder begrundede i locale Aarsager og Bygernes Gang, men som almindelig Regel gjælder det, at det østlige Sjælland, Møen, Falster og det østlige Volland have haft en rigelig Afgrøde; det vestlige Sjælland og Volland (med enkelte Undtagelser, hvor Høsten har været ringe), Fyen, Vangeland, Læsinge og det østlige Jylland have omtrent haft en Middels-

høst, medens de høiere liggende Egne i det nordlige og vestlige Jylland, de vestlige Limfjords egne og den største Deel af Slesvig ikke have naaet nogen Middelhøst, men tildeels meget derunder. Af Bornholm har den sydlige og vestlige Deel havt en meget god Høst, men Ost- og Nordkysten en temmelig ringe.

At imidlertid Undtagelserne fra denne almindelige Udfigt ere store, følger af sig selv; Jordbundens naturlige Frugtbarhed og Dykningen gjør sig navnlig gjældende under ugunstige Forhold baade i det store Hele og i det Enkelte; havde vort Fædreland ikke været bedre dyrket nu end 1826, det Aar, hvormed dette Aars Veirlig af ældre Folk ialmindelighed sammenlignes, vilde Høstens Udfald have været ligesaa bedrøveligt som dengang, medens vi iaar, trods Tørkens trykkende Indflydelse, opnaae en Afgrøde, som hvor forskjellig den end er paa de forskjellige Steder, dog for Landet i det Hele efter Beretningerne maa antages at nærme sig en jevn Middelhøst, og selv i de Egne, der have lidt meest af Tørken, have de velgjødede, merglede og dybtbearbejdede Jorder givet nogenslunde tilfredsstillende Afgrøder. Alle Beretninger stemme overeens i: at Kornet paa de drainede Jorder langt bedre har kunnet udholde Tørken end paa de udrainede. Vi ere saa heldige at kunne paavise dette med en bestemt Erfaring, der velvillig er os meddeelt. Paa en Gaard i Nærheden af Kolding (Christianshøi) draineres hvert Aar en Indtægt, men Sommeren 1857 var saa tør, at det blev uoverkommeligt at grave Draingrøfter i den stærkt udtørrede lerede Undergrund; medens derfor den ene Halvdeel af Marken blev forsynet med Rørledninger, forblev den anden Halvdeel foreløbig henstaaende med aabne Grøfter. Marken, som har en jevn Heldning, eensartet Undergrund (Kridtsteensleer) og i det Hele er af eens Bonitet, og jaavidt vides stedse har faaet den samme Behandling, har en rectangular Figur og er deelt i lige brede gjennemgaaende Agre. Den blev sidste Foraar paa een og samme Dag besaaet med

Byg. Ved Høsten viste der sig følgende Forskjellighed i Udbyttet:

Paa de drainede Agre avledes i Gjennemsnit . . . 233 Reeg.

Paa de Agre, der danne Overgangen fra det drainede og udrainede Terrain og som altsaa paa den ene Side har en Rørledning, paa den anden en aaben Grøft, avledes 216 —

Paa de udrainede Agre avledes i Gjennemsnit . . 152 —

Saaledes at den drainede Jord trods Sommerens usædvanlige Tørhed gav et betydeligt større Udbytte, men tillige viste den afsmieede Mark, hvor meget renere Sæden var paa den drainede fremfor paa den udrainede Deel, ligesom ogsaa Straaet var langt stærkere.

Ogsaa i en modsat Retning kunne vi meddele en Erfaring om Drainingens Fortrin. Paa Gundersløvholm, hvor Hvede var saet den 30te Septbr., faldt den 1ste Octbr. et heftigt Regnskyl; ikke desto mindre var man allerede den 3die Octbr. istand til at harve en meget lav, men drainet Mark, medens en nærliggende udrainet Mark først tillod Bearbejdning otte Dage senere, Mandagen den 10de Octbr. Drainingen var først foretaget i Sommer.

Vi have troet at burde anføre disse Exempler, for at vise, at Drainingen har staaet sin Prøve, selv i disse tørre Aar; kun maa man vogte sig for at komme Træerne for nær; fra Christiansminde ved Jægerspris er os tilsendt Prøver af et Rodvæv, der har forstoppet Drainrør, der vare lagte under en Landevei, hvor der var plantet Poppel og El; et 1½" Rør i 5 Fods Dybde var stoppet med Rodder af et Træ i 2 Alens Afstand og i et 4" Rør i 3 Fods Dybde fandtes et Rodnet af et Træ, der stod 20 Alen borte, som imidlertid ikke havde stoppet Røret.

Dette Aars Afgrøde udmærker sig ialmindelighed ved sin gode Bestaaffenhed. Kjøernen er næsten overalt fortrinlig, af god Form og Farve og stor Vægt, og den Indskrumpning, som man befrygtede, at den hurtige Modning skulde

bevirke, har kun undtagelsesviis fundet Sted. Ogsaa Halmen er særdeles god og navnlig Vintersædshalm fortrinlig til Langhalm, men ogsaa lover Halmen at ville afgive et godt Foder, af ikke ringe Næringsværdi, saaledes at Godheden kan bøde noget paa den ringere Mæsse.

Plantesygdomme have ikke været almindelige i denne Sommer; kun i det sydligste og mellemste Slesvig synes Rust at have angrebet Vintersæden temmelig hyppig. Almindelige fra alle Landsdele ere ogsaa Klager over Brand i Hvede, som skal have fundet Sted selv paa Gaarde, hvor man har anvendt Omhu paa Veitsningen; Kartoffelsygdommen har iaar indfundet sig senere end sædvanlig, og grebet saameget raskere om sig.

Af Insekter have Jordlopper gjort stor Skade paa Raps og Rodfrugter og end ikke forskaaet den unge Kløver; Biller have angrebet Rapsen, Bladluus Urterne og de saakaldte Knoporme (Larverne af en Natssommerflugt, *Agrotis segetum*) forarsaget store Odelæggelser paa Roerne, ligesom Kaalorme paa alle Slags Havesager. Oldenborrelarver have ialmindelighed ikke angrebet Kornafgrøden iaar, da de gamle Larver ere udviklede til Insekter og de unge endnu for smaa til at gjøre nogen Skade, hvorimod Larverne af de saakaldte Gaafesluer eller Brandenborgere flere Steder i Jylland have gjort endeel Skade paa den unge Vintersæd og Kløver. I den Kogjødning, der er falden paa Marken i Foraars- og de tidlige Sommermaaneder, har man, overeensstemmende med Kammerraad Wallings Jagttagelser, som omtales i dette Tidsskrifts forrige Hefte, fundet en Mæsse smaa Oldenborrelarver, og derfra paa flere Steder samlet dem og bragt dem sammen med ulædslet Kalk. Paa Skjervad ved Grenaa har man fundet den Erfaring bekræftet, om Larvernes Angreb paa Rugen, som er fremsat i dette Hefte af Proprietair Winther, idet de saakaldte Brandenborg-Larver have ødelagt et Stykke Rug paa 12 Tdr. Land, hvor Gjødningen var udført og nedpløiet i forrige Vinter, medens Rugen efter Raps og den, hvortil Gjødningen var udført til sidste Pløining, er aldeles

ubeskadiget. — Smelderlarverne findes ogsaa i store Masser og have angrebet næsten alle Afsgrøder; de ere paa Grund af deres Videnhed, haarde Bedækning og Seiglivethed vanskelige at fordrive; deres Virksomhed medfører dog sædvanlig kun alvorlige Følger, naar andre uheldige Aarsager, som hæmme Plantens Udvikling, støde til.

Med Hensyn til Udbyttet af de forskjellige Culturplanter have vi ikke meget at sige til det vi i forrige Heftes Agerdyrkningsberetning have meddeelt.

Hveden fylder mange Steder ikke meget, men giver et godt Udbytte, og Qualiteten er fortrinlig, 134 *N* — 136 *N* holl. er almindelig, og der er enkelte Steder folgt Saaehvede til den ualmindelige Bægt af 140 *N*. Da det navnlig er de gode Hvedeegne, der iaar have havt den bedste Høst, maa man antage, at Hvedeudsørselen af dette Aars Afsgrøde vil blive betydelig.

Rugen har paa vel dyrkede Jorder givet særdeles gode Afsgrøder, bedre end om Sommerveiret havde været gunstigt, da den efter sin Frødighed fra Foraaret nødvendigviis vilde have givet Leiesæd med ringe Kjørne og slet Foder. Den modnedes nogle Steder for hurtig, er derfor undertiden noget lille i Kjørnen, men har dog god Bægt og lys Farve og giver godt Brød. Straacet egner sig baade til Foder og Tag. Kun paa meget tørre, sandede og kalkede Jorder har Udbyttet, navnlig af den danske Rug, været ringe.

Rapsen har kun givet et jævnt Udbytte; enkelte Steder har den vel givet over 10 Tdr., ja indtil 14 og 15, men mange flere Steder under 8 Tdr. paa en Td. Land. Qualiteten har ikke været god.

Bygget er meget forskjelligt; enkelte Steder er det særdeles heldigt ud og man regner paa 16—18 Fold af en Bægt til 118 *N* holl.; men det er Undtagelsen fra Regelen; ialmindelighed har Qvantiteten været under og mange Steder langt under en Middelhøst, dog sædvanlig bedre end man tidligere kunde haabe; Bægten er ialmindelighed ret god,

dog er det ualmindeligt besværligt at fjørne, og derfor vanskeligt at bringe til større Bægt.

Havren fylder ikke meget, men har god Top; den er i det Hele bedre end Bygget og da den i de tørre Egne af Landet hyppigt saaes i Ravninger og paa afbrændte Moser har Udbyttet selv her ikke været ringe, men Jndbjergningen, som faldt i Regntiden, var noget vanskelig. For hele Landets Bedkommende antage vi saaledes, at den ikke staaer meget under en Middelhøst.

Bælgfæden har givet et noget forskjelligt Udbytte og de sildigsaade Urter været temmelig angrebne af Bladluus, men i det Hele har Bælgfæden givet ret godt og i de Egne, hvor Urte dyrkning drives i større Omfang, endog meget godt, saa at Urteudbyttet for hele Landet vistnok snarere bliver over end under en Middelhøst.

Boghveden er ialmindelighed falden uheldig ud; den sildigsaade kom vel ved Regnen ret godt i Groning, men blomstrede for seent; Høsttiden faldt ialmindelighed i Regnperioden, hvorved meget Korn faldt af og Straaet blev ubrugeligt til andet end Gjødning.

Kartoflerne have ialmindelighed iaar givet et godt Udbytte, 80—100 Tdr. paa en Td. Land er avlet meget almindeligt, og en Tidlang haabede man, at Sygdommen skulde udeblive; men efter Regnen i September angrebes ikke alene de Stykker, der endnu ikke vare optagne, men ogsaa de optagne Kartofler i Kjælderne og Batterierne. Det er ikke alene den almindelige Kartoffelsygdom, men ogsaa en Art Røstskurv, der angriber Overfladen. Man søger derfor at benytte Kartoflerne snarest muligt, og mange Steder frygter man til Foraaret at komme til at mangle Læggekartofler; en omhyggelig og gjentagen Sortering vil fremfor Alt være nødvendig. De røde Sorter have som sædvanlig holdt sig meest fri for Sygdommen.

Koerne, som udholdt Sommertørken, have udviklet sig godt efterat det fugtige Veir begyndte, hvor ikke Insekterne

og navnlig Knopormene havde angrebet dem i al for høj Grad. Gulerødder og Runkelroer have bedst modstaaet Tørken og hvor de sidste bleve tidlig saaede og vandede kort før eller kort efter Saaeningen, har man opnaaet gode, ja endog rige Afgrøder. Dog ogsaa Kaastrabi og Turnips ere mange Steder komne i god Udvikling, hvor man ikke har forhastet sig med Ompløining, fordi Udsigterne vare mindre gode, saaledes venter man paa Frysensborg og dens Afbyggergaard Jernit at avle 10000 Tdr. Kaastrabi og Turnips, som vel er $\frac{1}{3}$ mindre end sædvanligt, men dog altid et ret tilfredsstillende Udbytte. Paa Øster-Teglgaard ved Viborg har man erholdt endog fortrinlige Afgrøder af Kaastrabi og Turnips ved at afvige fra den almindelige Fremgangsmaade, at saae Rotabaga midt i Mai og den almindelige Turnips midt i Juni, men saaet en Maaned tidligere, nemlig Rotabaga den 20de April og den almindelige engelske Turnips den 20de Mai, hvorved Frøet endnu fandt nogen Fugtighed i Jorden og kom til Spiring, saa at Bladene nogenlunde bedækkede Jorden, da Tørken indtraf og derved beskyttede den mod Udtørring. Overhovedet synes man ialmindelighed at komme til det Resultat, at tidlig Saaening af alle Slags Rodfrugter er at anbefale, det gjælder ogsaa om Runkelroen, og jo mere velbehandlet Jorden bliver og jo mere Drainingen vinder Fremgang, desto lettere vil det ogsaa kunne lade sig udføre.

Af Stubroer er iaar saaet en stor Masse, men næsten overalt er man utilfreds med Resultatet, da de ingen Fremgang have haft trods det gunstige Efteraarsveir, og de ere sædvanlig bleve afgræssede. Dog turde Grunden hertil vistnok for en stor Deel søges i Frøet; ved den overordentlig stærke Efterspørgsel derefter i Sommer er det mere end sandsynligt, at megen Forsølfning har fundet Sted med det Frø, der er kommet i Handelen. Paa Landbohøjskolen ere et Par Skjæpper Land besaaede med Stubroefrø den 17de August, Roerne have opnaaet en temmelig Størrelse og ville give et meget tilfredsstillende Udbytte.

Hør, der har lidt af Jordlopper og Tøken, er kort og mindre vellykket, derimod har Humlen givet et godt og stort Udbytte, men Frugttræerne ialmindelighed kun et ringe.

Paa Græsmarkerne har naturligviis det fugtige Veirs Indflydelse især gjort sig gjældende, og de have ganske forandret Udseende, og siden Midten af September overalt pranget med en livlig grøn Farve som ellers om Foraaret. Ogsaa de uompløiede Stubmarker af Baarsød have stude saaa stærkt, at de have lignet nysaaede Marker, tildeels hidrørende fra affalden Sød, men vel nærmest fra at en stor Mængde Kjørner, der ikke vare komne til Udvikling i Foraaret, men ved den rigelige Regn begyndte at spire. Efteraarsgræsningen har derfor ialmindelighed været rigelig. Den unge Klover har ogsaa viist sig, men er endnu spæd, og vil maaskee vanskeligt udholde Vinteren; enkelte Steder have ogsaa Jordlopper og Snudebiller afbidt den meget. Man er derfor ikke uden Uengstelse for næste Aars Klovermarker og tænker mange Steder paa Omjaaening, hvortil engelsk og italiensk Raigræs maaskee blandet med noget Incarnatklover turde egne sig bedst; Raigræs har i det Hele holdt sig bedst i den tørre Tid og angribes ogsaa mindst af Insekter.

Paa Træplantning har denne tørre Sommer havt en særdeles skadelig Indflydelse, thi ikke alene ere de fleste Culturer fra Foraaret mislykkede, men endog mange ældre Plantninger; man har Exempler paa, at 10 Aar gamle Graner, som i syv Aar have voget paa samme Sted, ere gaaede ud i denne Sommer og staae nu aldeles henvisnede.

Meieriudbyttet har forbedret sig ved den gode Evregræsning, men denne har dog ikke kunnet fremkalde stor Forøgelse og Udbyttet anslaaes til høist $\frac{3}{4}$ af et almindeligt Aars. Dvægets Huld har imidlertid forbedret sig og det kommer i en bedre Tilstand paa Stald end man tidligere turde haabe.

Det milde og fugtige Efteraar, der har tilladt Dvæget at gaae længe ude, bidrager til at fjerne den Frygt for Foder-

trang, som man tidligere nærede; dog have mange Landmænd, navnlig i Benschjel og det mellemste Jylland, været nødt til at reducere Besætningen betydeligt, men heldigviis have Priserne været ret gode, især paa Kælvæser og Stude, og det anføres fra Jylland som Beviis paa Bøndernes tiltagende Velstand og Interesse for et bedre Dvægtillæg, at det kun er de flette Individuer, der blive solgte, medens Bonden holder de bedre tilbage.

Huusdyrenes Sundhedstilstand er i det Hele tilfredsstillende, kun fra Sjælland klages over en haardnakket Krop blandt Hestene, og fra et enkelt Sted i det nordlige Fyen over Tungekræft blandt Hestene.

Vintersæden er iaar saaet til meget forskjellig Tid, endeel meget tidligt, men da Regnen i Septbr. for længere Tid afbrød al Saaening, blev man i Regelen først langt ind i October færdig med Hvedesaaening. Rapsen har lidt meget og er mange Steder omploiet ofte efter at have været omsaaet flere Gange, og staaer i Regelen plettet; Rug og Hvede ere komne ret lovende op, skøndt Snegle og paa enkelte Steder Knoporm have tyndet den tidligsaaede temmelig ud. Paa Marienborg paa Møen er 24 Edr. Land besaaet med Rug aldeles bortædt af Knoporme.

Bandmangelen er vel ikke fuldkommen afhjulpen, men dog betydelig aftaget. Brønde og Vandsteder ere imidlertid endnu saa slet forsynede, at en streng Vinter kunde blive høist trykkende i denne Henseende.

Bladsen tillader os ikke her at omtale hver Landsdeel for sig, men vi have i det Foregaaende benyttet de os meddeelte Oplysninger, som vi ansee for at have almindeligere Interesse. Beretningerne, der denne Gang ere os tilsendte fra Landmændene, have en langt mere tilfredsstillende Character, end tidligere, og den Ungsteligbed, som tyngede paa Landbostanden da vi skrevde vor sidste Beretning og som ogsaa gif igjennem den, er nu lykkeligen fjernet.
